

Resource: Termini muhimu (unfoldingWord)

License Information

Termini muhimu (unfoldingWord) (Swahili) is based on: unfoldingWord® Translation Words, [unfoldingWord](#), 2022, which is licensed under a [CC BY-SA 4.0 license](#).

This PDF version is provided under the same license.

Termini muhimu (unfoldingWord)

N

Naamani, nabii, Nabii wa uongo, Nafaka, Nafasi ya Hakimu, Nafsi, Naftali, Nahori, Nahumu, Najisi, Nathani, Nazareti, Nchi ya Ahadi, Ndoa, Ndoto, Nebukadneza, Neema, Negebu, Nehemia, Neno la Mungu, Ng'ombe, Ngamia, Ngano, Ngao, Ngome imara, Nguo ya gunia, Nguruwe, Nguzo, Ninawi, Nira, Njaa, Nofu, Nuhu, Nyoka, Nyumba, Nyumba ya Daudi, Nyumba ya Mungu, Nyumba-wazao_taifa, Nzige, Nzuri

Marejeleo ya Biblia:

Naamani

Uhalisia:

Kwenye Agano la Kale, Naamani alikuwa kamanda wa jeshi la mfalme wa Aramu.

- Naamani alikuwa na ugonjwa mbaya wa ngozi uitwao ukoma ambaa haukutibika.
- Mtumwa Myahudi katika nyumba ya Naamani alimshauri aende kumuona nabii Elisha ili amponye.
- Elisha alimwambia Naamani aoge mara saba katika Mto wa Yordani. Naamani alipofuata maagizo hayo, Mungu alimponya ugonjwa wake.
- Kwa hivyo, Naamani alikuja kumwamini Mungu wa kweli pekee, Mungu.
- Wanaume wengine wawili walitwa Naamani walikuwa wazao wa Benyamini, mwana wa Yakobo.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Aramu, Mto wa Yordani, ukoma, nabii)

- [1 Mambo ya Nyakati 8:6–7](#)
- [2 Wafalme 5:1](#)
- [Luka 4:27](#)

Mifano kutoka kwenye hadithi za Biblia:

- **19:14** Mojawapo ya miujiza ilitekaa kwa **Naamani**, kamanda wa jeshi la adui, ambaye alikuwa na ugonjwa mbaya wa ngozi.
- **19:15** Hapo awali, **Naamani** alikuwa na hasira na hakutaka kufanya hivyo kwa sababu ilionekana kuwa jambo la kipumbavu. Hata hivyo, baadaye alibadilisha mawazo yake na akajizamisha mara saba katika Mto wa Yordani.
- **26:6** "Yeye (Elisha) alimponya Naamani, kamanda wa maadui wa Israeli, kutoka kwa ugonjwa wa ngozi."

Data ya Neno:

- Strong's: H5283, G34970

nabii

Ufafanuzi:

"Nabii" ni Mtu anayezungumza ujumbe wa Mungu kwa watu. Mwanamke anayefanya hivi anaitwa "nabii wa kike."

- Mara nyingi manabii waliwaonya watu kuacha dhambi zao na kumtii Mungu.
- "Unabii" ni ujumbe ambao nabii anazungumza. "Kutabiri" maana yake ni kuzungumza ujumbe wa Mungu.
- Mara nyingi ujumbe wa unabii ulikuwa unahusu kitu ambacho kingetokea siku zijazo.
- Unabii mwingi katika Agano la Kale tayari umetimia.
- Kwenye Biblia mkusanyiko wa vitabu vilivyoandikwa na manabii wakati mwingine hujulikana kama "manabii."
- Kwa mfano, kifungu "sheria na manabii" ni njia ya kurejelea maandiko yote ya Kiebrania, ambayo pia yanajulikana kama "Agano la Kale."
- Neno la zamani kwa nabii lilikuwa "mwonaji" au "mtu anayeona."
- Wakati mwingine neno "mwonaji" linarejelea nabii wa uongo au mtu anayefanya uganga.

Mapendekezo ya Tafsiri:

- Neno "nabii" linaweza kutafsiriwa kama "msemaji wa Mungu" au "Mtu anayezungumza kwa niaba ya Mungu" au "Mtu anayezungumza ujumbe wa Mungu."
- Mtu anayeitwa "mwonaji" anaweza kutafsiriwa kama "mtu anayeona maono" au "Mtu anayeona siku zijazo kutoka kwa Mungu."
- Neno "nabii" linaweza kutafsiriwa kama "msemaji wa Mungu" au "mwanamke anayezungumza kwa niaba ya Mungu" au "mwanamke anayezungumza ujumbe wa Mungu."
- Njia za kutafsiri "Unabii" zinaweza kujumuisha, "ujumbe kutoka kwa Mungu" au "ujumbe wa nabii."

- Neno "unabii" linaweza kutafsiriwa kama "zungumza maneno kutoka kwa Mungu" au "sema ujumbe wa Mungu."
- Usemi wa tamathali, "sheria na manabii" unaweza pia kutafsiriwa kama "vitabu vyta sheria na vyta manabii" au "kila kitu kilichoandikwa kuhusu Mungu na watu wake, ikiwa ni pamoja na sheria za Mungu na yale ambayo manabii wake walihubiri." (Tazama: tamathali ya usemi)
- Unapomrejelea nabii (au mwonaji) wa MUNGU WA UONGO, inaweza kuwa muhimu kutafsiri hii kama "nabii wa uongo (mwonaji)" au "nabii (mwonaji) wa MUNGU WA UONGO" au "nabii wa Baali," kwa mfano.

(Tazama pia: Baali, utabiri, MUNGU WA UONGO, nabii wa uongo, timiza, sheria, maono)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Wathesalonike 2:14–16](#)
- [Matendo 3:25](#)
- [Yohana 1:43–45](#)
- [Malaki 4:4–6](#)
- [Mathayo 1:23](#)
- [Mathayo 2:18](#)
- [Mathayo 5:17](#)
- [Zaburi 51:1](#)

Mifano kutoka kwenye hadithi za Biblia:

- **12:12** Wakati Waisraeli walipoona kwamba Wamisri wamekufa, walimwamini Mungu na kuamini kwamba Mose alikuwa **nabii** wa Mungu.
- **17:13** Mungu alikuwa na hasira sana kuhusu kile Daudi alichofanya, kwa hiyo alimtuma **nabii** Nathani kumwambia Daudi jinsi dhambi yake ilivyokuwa mbaya.
- **19:1** Katika historia ya Waisraeli, Mungu aliwatuma **manabii. Manabii** walisikia ujumbe kutoka kwa Mungu na kisha wakawaambia watu ujumbe wa Mungu.
- **19:6** Watu wote wa ufalme mzima wa Israeli, pamoja na manabii 450 **wa Baali**, walikuja Mlima Karmeli.
- **19:17** Mara nyingi, watu hawakumtii Mungu. Mara nyingi waliwatendea vibaya **manabii** na wakati mwengine hata kuwaua.
- **21:9** **Nabii** Isaya **alitabiri** kwamba Masihi angezaliwa na bikira.
- **43:5** “Hii inatimiza **unabii** uliofanywa na **nabii** Yoeli ambapo Mungu alisema, ‘Katika siku za mwisho, nitamimina Roho wangu.’”
- **43:7** “Hii inatimiza **unabii** unaosema, ‘Hutamwacha Mtakatifu wako aoze kaburini.’”

- **48:12** Mose alikuwa **nabii** mkuu ambaye alitangaza neno la Mungu. Lakini Yesu ndiye **nabii** mkuu zaidi ya wote. Yeye ndiye Neno la Mungu.

Data ya Neno:

- Strong's: H2372, H2374, H4853, H5012, H5013, H5016, H5017, H5029, H5030, H5031, H5197, G24950, G43940, G43950, G43960, G43970, G43980, G55780

Nabii wa uongo

Ufanuzi:

Nabii wa uongo ni mtu anayesema kimakosa kwamba ujumbe wake unatoka kwa Mungu.

- Unabii wa manabii wa uongo haujatimia mara nyingi. Yaani, hauwi kweli.
- Manabii wa uongo hufundisha ujumbe ambao kwa sehemu au kabisa unapingana na kile Biblia inasema.
- Neno hili linaweza pia kutafsiriwa kama "mtu anayejidai kwa uwongo kuwa msemaji wa Mungu" au "mtu anayejidai kwa uwongo kusema maneno ya Mungu."
- Agano Jipya linafundisha kwamba katika nyakati za mwisho kutakuwa na manabii wengi wa uongo ambao watajaribu kuwadanganya watu kuwafanya wafikiri kwamba wanatoka kwa Mungu.

(Tazama pia: timiza, nabii, kweli)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Yohana 4:1-3](#)
- [2 Petro 2:1](#)
- [Matendo 13:6-8](#)
- [Luka 6:26](#)
- [Matayo 7:16](#)
- [Mathayo 24:23-25](#)

Data ya Neno:

- Strong's: G55780

Nafaka

Ufanuzi:

Neno "nafaka" kawaida linamaanisha mbegu ya mmea wa chakula kama vile ngano, shayiri, mahindi, mtama, au mchele. Inaweza pia kumaanisha mmea mzima.

- Kwenye Biblia, nafaka kuu zinazotajwa ni ngano na shayiri.
- Kichwa cha nafaka ni sehemu ya mmea inayoshikilia nafaka.
- Kumbuka kwamba baadhi ya matoleo ya zamani ya Biblia hutumia neno "mahindi" kurejelea nafaka kwa ujumla. Hata hivyo, katika Kiingereza cha kisasa, "mahindi" hurejelea aina moja tu ya nafaka.

(Tazama pia: kichwa, ngano)

Marejeleo ya Biblia:

- [Mwanzo 42:3](#)
- [Mwanzo 42:26-28](#)
- [Mwanzo 43:1-2](#)
- [Luka 6:2](#)
- [Marko 2:24](#)
- [Mathayo 13:7-9](#)
- [Ruthu 1:22](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1250, H1430, H1715, H2233, H2591, H3759, H3899, H7054, H7383, H7641, H7668, G02480, G25900, G34500, G46210, G47190

Nafasi ya Hakimu*Ufanuzi:*

Hakimu ni mtu anayeamaua kilicho sahihi au kisicho sahihi wakati kunapokuwa na migogoro kati ya watu, kawaida katika masuala yanayohusiana na sheria.

- Kwenye Biblia, Mungu mara nyingi anatajwa kama hakimu kwa sababu yeye ndiye hakimu mkamilifu anayefanya maamuzi ya mwisho kuhusu kile kilicho sahihi au kibaya.
- Baada ya watu wa Israeli kuingia katika ardhi ya Kanaani na kabla hawaja kuwa na wafalme wa kuwaongoza, Mungu aliteua viongozi waliokuwa wanaitwa "mahakimu" ili waongoze wakati wa shida. Mara nyingi mawakimu hawa walikuwa viongozi wa kijeshi waliowaokoa Waisraeli kwa kuwashinda maadui zao.
- Neno "hakimu" linaweza pia kuitwa "**mtoa maamuzi**" au "kiongozi" au "mkombozi" au "mtawala" kutegemea muktadha.

(Tazama pia: mtawala, hakimu, sheria)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Timotheo 4:8](#)
- [Matendo 7:27](#)
- [Luka 11:19](#)
- [Luka 12:14](#)
- [Luka 18:1-2](#)
- [Mathayo 5:25](#)
- [Ruthu 1:1](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0148, H0430, H1777, H1778, H1779, H1781, H1782, H6414, H6416, H6419, H8199, G03500, G12520, G13480, G29190, G29220, G29230

Nafsi*Ufanuzi:*

Neno 'nafsi' linaweza kumaanisha kwa ujumla sehemu isiyo ya kimwili ya mtu au kumaanisha hasa ufahamu wa mtu kujihusu kama mtu tofauti na wengine.

- Katika Biblia, maneno 'nafsi' na 'roho' yanaweza kuwa dhana mbili tofauti, au yanaweza kuwa maneno mawili yanayorejelea dhana ile ile.
- Mtu anapokufa, roho yake huondoka mwilini mwake.
- Kinyume na mwili, 'roho' inaweza kuzungumziwa kama sehemu ya mtu inayohusiana na Mungu.
- Neno 'nafsi' wakati mwingine hutumika kwa njia ya kitamathali kumaanisha mtu mzima. Kwa mfano, 'nafsi inayotenda dhambi' inamaanisha 'mtu anayefanya dhambi' na 'nafsi yangu imechoka' inamaanisha 'nimechoka.'

Mapendekezo ya Tafsiri:

- Neno 'nafsi' linaweza pia kutafsiriwa kama 'nafsi ya ndani' au 'mtu wa ndani.'
- Kwenye baadhi ya muktadha, 'nafsi yangu' inaweza kutafsiriwa kama 'mimi' au 'mimi mwenyewe.'
- Kawaida neno 'nafsi' linaweza kutafsiriwa kama 'mtu' au 'yeye,' kulingana na muktadha.
- Lugha nyingine zinaweza kuwa na neno moja tu kwa dhana za 'nafsi' na 'roho.'
- Katika Waebrania 4:12, kirai cha kitamathali 'kugawanya nafsi na roho' kinaweza kumaanisha 'kutambua kwa kina au kufichua mtu wa ndani.'

(Tazama pia: roho)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Petro 2:8](#)
- [Matendo 2:27-28](#)
- [Matendo 2:41](#)
- [Mwanzo 49:6](#)
- [Isaya 53:10-11](#)
- [Yakobo 1:21](#)
- [Yeremia 6:16-19](#)
- [Yona 2:7-8](#)
- [Luka 1:47](#)
- [Mathayo 22:37](#)
- [Zaburi 19:7](#)
- [Ufunuo 20:4](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H5082, H5315, H5397, G55900

Naftali

Uhalisia:

Naftali alikuwa mwana wa sita wa Yakobo. Alikuwa mwana wa pili wa Bilha. Wazao wake wakawa moja ya makabila ya Israeli.

- Kabilia lililotoka kwake lilijulikana kama "kabila la Naftali" au "Naftali" au "Wanaftali."
- Jina Naftali linafanana na neno la Kiebrania linalomaanisha "kupinda, kushindana."
- Kabilia la Naftali lilikaa katika sehemu ya kaskazini ya Kanaani, kati ya makabila ya Manase na Asheri. Mpaka wake wa mashariki ulikuwa kwenye ufuu wa magharibi wa Bahari ya Kinerethi. Linapotumika kama jina la eneo la ardhi, neno "Naftali" linarejelea ardhi iliyotolewa kwa kabila la Naftali.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: makabila kumi na mawili ya Israeli, Yakobo, Bilha)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Wafalme 4:15](#)
- [Kumbukumbu la Torati 27:13-14](#)
- [Ezekieli 48:1-3](#)
- [Mwanzo 30:8](#)
- [Waamuzi 1:33](#)
- [Mathayo 4:13](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H5321, G35080

Nahori

Uhalisia:

Nahori alikuwa jina la watu wawili wa ukoo wa Abrahamu: babu yake na kaka yake.

- Nahori, ndugu yake Abrahamu, alikuwa babu wa Rebeka, mke wa Isaka.
- Kirai "mji wa Nahori" yanaweza kumaanisha "mji unaoitwa Nahori," "mji ambapo Nahori aliishi," au "mji wa Nahori."

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Abrahamu, Rebeka)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 1:24-27](#)
- [Mwanzo 31:53](#)
- [Yoshua 24:2](#)
- [Luka 3:34](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H5152, G34930

Nahumu

Uhalisia:

Nahumu alikuwa nabii aliyehubiri wakati Mfalme Manase mwenye ovu alipokuwa akitawala Yuda.

- Nahumu alitoka mji wa Mwelkoshi, ambao ulikuwa umbali wa maili 20 kutoka Yerusalem.
- Kitabu cha Nahumu katika Agano la Kale kinarekodi unabii wake kuhusu uharibifu wa mji wa Ashuru, Ninawi.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Ashuru, Manase, nabii, Ninawi)

Marejeleo ya Biblia:

- [Nahumu 1:1](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H5151, G34860

Najisi

najisi, najisiwa, unajisi

Ufafanuzi:

Maneno "najisi" na "kunajisika" yanahuus kuwa mchafu au kuharibiwa. Kitu kinaweza kunajisika kwa njia ya kimwili, kimaadili, au kiibada.

- Mungu aliwaonya Waisraeli wasijitie unajisi kwa kula au kugusa vitu ambavyo alikuwa ametangaza kuwa "najisi" na "vichafu."
- Vitu fulani kama vile miili ya wafu na magonjwa ya kuambukiza vilitangazwa na Mungu kuwa najisi na vingemchafua mtu ikiwa wangewagusa.
- Mungu aliwaamuru Waisraeli kuepuka dhambi za kingono. Hizi zingewatia unajisi na kuwafanya wasikubalike kwa Mungu.
- Kulikuwa pia na aina fulani za michakato ya mwili ambayo ilimchafua mtu kwa muda hadi aweze kuwa safi kiibada tena.
- Kwenye Agano Jipy, Yesu alifundisha kwamba mawazo na matendo ya dhambi ndiyo yanayomchafua mtu kweli.

Mapendekezo ya Tafsiri:

- Neno "najisi" linaweza pia kutafsiriwa kama "kusababisha kuwa najisi" au "kusababisha kuwa si mwenye haki" au "kusababisha kuwa haikubaliki kiibada."
- "Kuchafuka" kunaweza kutafsiriwa kama "kuwa najisi" au "kusababisha kuwa haikubaliki kimaadili (kwa Mungu)" au "kuwa haikubaliki kiibada."

(Tazama pia: matusi, safi)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Wafalme 23:8](#)
- [Kutoka 20:24–26](#)
- [Mwanzo 34:27](#)
- [Mwanzo 49:4](#)
- [Isaya 43:27–28](#)
- [Mambo ya Walawi 11:43–45](#)
- [Marko 7:14–16](#)
- [Mathayo 15:10](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1351, H1352, H1602, H2490, H2491, H2610, H2930, H2931, G28390, G28400, G33920, G34350

Nathani

Uhalisia:

Nathani alikuwa nabii mwaminifu wa Mungu aliyeishi wakati wa utawala Daudi alikuwa mfalme wa Israeli.

- Mungu alimtuma Nathani kumkabili Daudi baada ya Daudi kufanya dhambi kubwa dhidi ya Uriya.
- Nathani alimkemea Daudi ingawa Daudi alikuwa mfalme.
- Daudi alitubu dhambi zake baada ya Nathani kumkemea.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Daudi, mwaminifu, nabii, Uriya)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 17:1-2](#)
- [2 Mambo ya Nyakati 9:292 Samweli 12:1-3](#)
- [Zaburi 51:1](#)

Mifano kutoka kwenye hadithi za Biblia:

- **17:7** Mungu alimtuma nabii **Nathani** kwa Daudi na ujumbe huu, "Kwa kuwa wewe ni mtu wa vita, hutajenga Hekalu hili kwa ajili yangu."
- **17:13** Mungu alikasirika sana kwa kile Daudi alichofanya, hivyo alimtuma nabii **Nathani** kumweleza Daudi jinsi dhambi yake ilivyokuwa mbaya.

Data ya Neno:

- Strong's: H5416, G34810

- Yosefu na Mariamu walitoka Nazareti, na hapa ndipo walipomlea Yesu. Ndiyo maana Yesu alijulikana kama "Mnazareti."
- Wayahudi wengi wanaoishi Nazareti hawakuheshimu mafundisho ya Yesu kwa sababu alikulia mionganini mwao, na walidhani alikuwa mtu wa kawaida tu.
- Wakati fuani, Yesu alipokuwa akifundisha katika sinagogi la Nazareti, Wayahudi waliokuwepo walijaribu kumuua kwa sababu alidai kuwa Masihi na aliwakemea kwa kumkataa.
- Maoni ambayo Nathaniel alitoa aliposikia kwamba Yesu alikuwa kutoka Nazareti yalionyesha kuwa mji huu haukufikiriwa kwa heshima kubwa.

(Tazama pia: Kristo, Galilaya, Yosefu (Agano Jipy), Mariamu)

Nazareti*Uhalisia:*

Nazareti ni mji katika eneo la Galilaya kaskazini mwa Israeli. Iko takriban kilomita 100 kaskazini mwa Yerusalem, na inachukua takriban siku tatu hadi tano kusafiri huko kwa miguu.

Marejeleo ya Biblia:

- [Matendo 26:9-11](#)
- [Yohana 1:43-45](#)
- [Luka 1:26-29](#)
- [Marko 16:5-7](#)
- [Matayo 2:23](#)
- [Mathayo 21:9-11](#)
- [Mathayo 26:71-72](#)

Mifano kutoka kwa hadithi za Biblia:

- **23:4** Yosefu na Mariamu walilazimika kufanya safari ndefu kutoka walipoishi **Nazareti** hadi Bethlehemu kwa sababu babu yao alikuwa Daudi ambaye mji wake wa nyumbani ulikuwa Bethlehemu.
- **26:2** Yesu alikwenda katika mji wa **Nazareti** ambako aliishi wakati wa utoto wake.
- **26:7** Watu wa **Nazareti** walimtoa Yesu nje ya mahali pa ibada na kumleta kwenye ukingo wa jabali ili kumtupa chini na kumuua.

Data Neno:

- Strong's: G34780, G34790, G34800

Nchi ya Ahadi*Uhalisia:*

Neno "Nchi ya Ahadi" linapatikana tu katika hadithi za Biblia, si katika maandiko ya Biblia. Ni njia nyingine ya kurejelea nchi ya Kanaani ambayo Mungu alikuwa ameahidi kumpa Abrahamu na kizazi chake.

- Wakati Abramu alipokuwa akiishi katika mji wa Uru, Mungu alimwamuru aende kuishi katika nchi ya Kanaani. Yeye na wazao wake, Waisraeli, waliishi huko kwa muda mrefu.
- Wakati njaa kali iliposababisha upungufu wa chakula Kanaani, Waisraeli walihamia Misri.
- Miaka mia nne baadaye, Mungu aliwaokoa Waisraeli kutoka utumwani Misri na kuwarudisha tena Kanaani, nchi ambayo Mungu alikuwa ameahidi kuwapa.

Mapendelezo ya Tafsiri:

- Neno "Nchi ya Ahadi" linaweza kutafsiriwa kama "nchi ambayo Mungu alisema angempa Abrahamu" au "nchi ambayo Mungu aliahidi kwa Abrahamu" au "nchi ambayo Mungu aliahidi kwa watu wake" au "nchi ya Kanaani."
- Kwenye maandiko ya Biblia, neno hili linapatikana kama aina fulani ya "nchi ya ahadi ya Mungu."

(Tazama pia: Kanaani, Ahadi)

Marejeleo ya Biblia:

- [Kumbukumbu la Torati 8:1-2](#)
- [Ezekieli 7:26-27](#)

Mifano kutoka kwenye hadithi za Biblia:

- **12:1** Hawakuwa tena watumwa, na walikuwa wakielekea kwenye **Nchi ya Ahadi!**
- **14:1** Baada ya Mungu kuwaambia Waisraeli sheria alizotaka wazingatia kama sehemu ya agano lake nao, alianza kuwaongoza kutoka Mlima Sinai kuelekea **Nchi ya Ahadi**, ambayo pia iliitwa Kanaani.
- **14:2** Mungu alikuwa ameahidi Abrahamu, Isaka, na Yakobo kwamba angewapa **Nchi ya Ahadi** kwa wazao wao, lakini sasa kulikuwa na vikundi vingi vyta watu wanaoishi huko.
- **14:14** Kisha Mungu aliwaongoza watu hadi kwenye ukingo wa **Nchi ya Ahadi** tena.
- **15:2** Waisraeli walihitajika kuvuka Mto Yordani ili kuingia katika **Nchi ya Ahadi**.
- **15:12** Baada ya vita hivi, Mungu alitoa kwa kila kabila la Israeli sehemu yake ya **Nchi ya Ahadi**.
- **20:9** Kipindi hiki, ambapo watu wa Mungu walilazimishwa kuondoka **Nchi ya Ahadi**, kinaitwa Uhamisho.

Data ya Neno:

- Strong's: H0776, H3068, H3423, H5159, H5414, H7650

Ndoa*Ufanuzi:*

Neno "ndoа" linamaanisha muungano rasmi kati ya mwanaume na mwanamke ambapo wanaunganishwa katika uhusiano unaotambulika hadharani, na mara nyangi unatambulika kisheria.

- Uhustiano wa ndoa ultoka kwa Mungu. Mungu ndiye aliyeanzisha uhustiano wa ndoa na kuanzisha ndoa ya kwanza kati ya Adamu na Hawa.
- Mungu alianzisha ndoa kwa sababu kadhaa. Baadhi ya sababu hizo ni ili watoto wawe na mazingira yenye afya na salama ya kulelewa, ili watu wapate onyesho la kimwili la uhustiano wake na watu wake wa agano, na ili wanaume na wanawake walioana waweze kusaidiana na kukamilishana katika nguvu na udhaifu wao.
- Kwenye sherehe ya ndoa (inayoitwa "harusi"), bwana harusi ni **Mwanaume** ambaye atamuoa bibi harusi (ambaye ni **mwanamke**).
- Biblia inafundisha kwamba ndoa haifai kuzuiwa.
- Mungu anapinga vikali uzinzi katika Agano la Kale na Agano Jipya.
- Agano Jipya linafundisha kwamba watu wanaomwamini Yesu hawapaswi kuoa wale wasioamini.
- Yesu alifundisha kwamba hakutakuwa na ndoa huko mbinguni.

Mapendekezo ya Tafsiri:

Tumia neno ambalo lugha yako inatumia kuelezea uhustiano wa ndoa kati ya mwanaume na mwanamke.

(Tazama pia: bwana arusi, bibi arusi, uzinzi, Hawa, Adamu)

*Marejeleo ya Biblia:**Data ya Neno:***Ndoto***Ufanuzi:*

Ndoto ni kitu ambacho watu huona au kukipitia akilini mwao wakati wamelala.

- Ndoto mara nyingi huonekana kama yanatendeka kweli, lakini sivyo.
- Wakati mwingine Mungu huwafanya watu kuota ndoto kuhusu jambo fulani ili waweze kujifunza kutokana nalo. Anaweza pia kuzungumza moja kwa moja na watu katika ndoto zao.
- Katika Bibilia, Mungu aliwapa watu fulani ndoto za kipekee ili kuwapa ujumbe, mara nyingi kuhusu jambo ambalo lingetokea wakati ujao.
- Ndoto ni tofauti na maono. Ndoto hutokea wakati mtu amelala, lakini maono hutokea wakati ambapo mtu yuko macho.
(Tazama pia: maono)

Marejeleo ya Bibilia:

- [Matendo 2:16-17](#)
- [Danieli 1:17-18](#)
- [Danieli 2:1](#)
- [Mwanzo 37:6](#)
- [Mwanzo 40:4-5](#)
- [Mathayo 2:13](#)
- [Mathayo 2:19-21](#)

Mifano kutoka kwa hadithi za Bibilia

- **8:2** Ndugu zake Yosefu walimchukia kwa sababu baba yao alimpenda zaidi na kwa sababu Yosefu **aliota** kwamba angekuwa mtawala wao.
- **8:6** Siku moja, Farao, jina ambalo Wamisri waliwaita wafalme wao, aliota **ndoto** mbili ambazo zilimsumbuwa sana. Hakuna hata moja wa washauri wake aliyeweza kumwambia maana ya **ndoto** hizo.

- **8:7** Mungu alikuwa amempa Yosefu uwemo wa kutafsiri **ndoto**, hivyo Farao akaagiza Yosefu aletwe kwake kutoka gerezani. Yosefu akamtafsiria **ndoto** hizo, akasema, "Mungu atatuletea miaka saba ya mavuno mengi ikifuatana na miaka saba ya njaa."
- **16:11** Basi usiku ule, Gideoni akashuka mpaka kambini na akaskia askari Mmidiani akimwambia rafiki yake juu ya jambo **aliyoota**. Rafiki ya mtu huyu akasema, "**Ndoto** hii ina maana kwamba jeshi la Gideoni litashinda jeshi la Wamidiani."
- Yeye (Yosefu) hakutaka kumwaibisha (Mariamu) hivyo alipanga kumtaliki kimya kimya. Kabla hajafanya hivyo, malaika alikuja na kusema naye katika **ndoto**.

Data ya Neno:

- Strong's: H1957, H2472, H2492, H2493, G17970, G17980, G36770

Nebukadneza

Uhalisia:

Nebukadneza alikuwa mfalme wa Dola ya Babeli ambaye jeshi lake lenye nguvu liliwashinda makundi mengi ya watu na mataifa.

- Chini ya uongozi wa Nebukadneza, jeshi la Babeli liliushambulia na kuushinda ufalme wa Yuda, na kuwachukua watu wengi wa Yuda kwenda Babeli kama mateka. Mateka hao walilazimika kuishi huko kwa kipindi cha miaka 70 kinacho julikana kama "Uhamisho wa Babeli."
- Mmoja wa wale waliohamishwa, Danieli, alitafsiri baadhi ya ndoto za Mfalme Nebukadneza.
- Waisraeli wengine watatu waliokamatwa, Hanania, Mishaeli, na Azaria, walitupwa kwenye tanuru la moto kwa sababu walikataa kuinama mbele ya sanamu kubwa ya dhahabu ambayo Nebukadneza alikuwa ametengeneza.
- Mfalme Nebukadneza alikuwa na kiburi sana na aliabudu miungu ya uongo. Aliposhinda Yuda, aliiba vitu vingi vyta dhahabu na fedha kutoka kwenye hekalu la Yerusalem.
- Kutokana na kiburi chake na kukataa kuacha kuabudu miungu ya uongo, Nebukadneza alifanywa maskini na Mungu kwa miaka saba, akiishi kama mnyama. Baada ya miaka saba, Mungu alimrejesha Nebukadneza aliponyenyekoa na kumsifu Mungu mmoja wa ukweli, Mungu.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: wenye kiburi, Azaria, Babeli, Hanania, Mishaeli)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 6:15](#)
- [2 Wafalme 25:1-3](#)
-
- [Danieli 1:2Danieli 4:4](#)
- [Ezekieli 26:8](#)

Mifano kutoka kwenye hadithi za Biblia:

- **20:6** Takriban miaka 100 baada ya Waashuru kuharibu ufalme wa Israeli, Mungu alimtuma **Nebukadneza**, mfalme wa Babeli, kushambulia ufalme wa Yuda.
- **20:6** Mfalme wa Yuda alikubali kuwa mtumishi wa **Nebukadneza** na kumlipa kodi ya pesa kila mwaka.
- **20:8** Ili kumwadhibu mfalme wa Yuda kwa kuasi, askari wa **Nebukadneza** waliwaua wana wa mfalme mbele yake kisha wakampofusha macho.
- **20:9** **Nebukadneza** na jeshi lake walichukua karibu watu wote wa ufalme wa Yuda kwenda Babeli, wakiwaacha tu watu maskini zaidi ili walime mashamba.

Data ya Neno:

- Strong's: H5019, H5020

Neema

Ufafanuzi:

Neno "neema" linamaanisha msaada au baraka inayotolewa kwa mtu ambaye hajaistahili. Neno "mwenye neema" linaelezea mtu ambaye anaonyesha wema kwa wengine.

- Neema ya Mungu kwa wanadamu wenyе dhambi ni zawadi inayotolewa bila malipo.
- Dhana ya neema pia inahusisha kuwa mwema na msamehevu kwa mtu ambaye ametenda mambo mabaya au ya kuumiza.
- Usemi wa "kupata neema" unamaanisha kupokea msaada na huruma kutoka kwa Mungu. Mara nyingi, unajumuisha maana kwamba Mungu anampendelea mtu na kumsaidia.

Mapendekazo ya Tafsiri:

- Njia nyingine ambazo "neema" inaweza kufasiriwa ni pamoja na "wema wa Mungu," "fadhilli za Mungu," "wema na msamaha wa Mungu kwa wenyе dhambi," au "wema wa huruma."
- Neno "nema" linaweza kutafsiriwa kama "mwenye neema," "mwenye fadhilli," au "mwenye huruma."
- Usemi "alipata neema machoni pa Mungu" unaweza kutafsiriwa kama "alipokea rehema kutoka kwa Mungu," "Mungu alimsaidia kwa huruma," "Mungu alimwonyesha kibali chake," au "Mungu alipendezwa naye na akamsaidia."

Marejeleo ya Biblia:

- [Matendo 4:33](#)
- [Matendo 6:8](#)
- [Matendo 14:4](#)
- [Wakolosai 4:6](#)
- [Wakolosai 4:18](#)
- [Mwanzo 43:28-29](#)
- [Yakobo 4:7](#)
- [Yohana 1:16Wafilipi 4:21-23](#)
- [Ufunuo 22:20-21](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H2580, H2587, H2589, H2603, H8467, G21430, G54850, G55430

Negebu*Uhalisia:*

Negebu ni eneo la jangwa lililoko katika sehemu ya kusini mwa Israeli, kusini magharibi mwa Bahari ya Chumvi.

- Neno la asili linamaanisha "Kusini," na baadhi ya tafsiri za Kiingereza hutafsiri kwa njia hii.
- Inawezekana kwamba "Kusini" si mahali ambapo Jangwa la Negebu lipo leo.
- Wakati Abrahamu alipokuwa akiishi katika mji wa Kadeshi, alikuwa katika Negebu, eneo la kusini.
- Isaka alikuwa akiishi Negebu wakati Rebeka aliposafiri ili kukutana naye na kuwa mke wake.
- Makabila ya Kiyahudi ya Yuda na Simeoni yaliishi katika eneo hili la kusini.
- Mji mkubwa zaidi katika eneo la Negebu ulikuwa Beersheba.

(Mapendekezo ya tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Abrahamu, Beersheba, Israeli, Yuda, Kadeshi, Bahari ya Chumvi, Simeoni)

Marejeleo ya Biblia:

- [Mwanzo 12:9](#)
- [Mwanzo 20:1-3](#)
- [Mwanzo 24:62](#)
- [Yoshua 3:14-16](#)
- [Hesabu 13:17-20](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H5045, H6160

Nehemia*Uhalisia:*

Nehemia alikuwa Mwisraeli aliyelazimishwa kuhamia katika ufalme wa Babeli wakati watu wa Israeli na Yuda walipotekwa na Wababeli.

- Nehemia, akiwa mnyweshaji wa mfalme wa Uajemi, Artashasta, alimwomba mfalme ruhusa ya kurudi Yerusalem.
- Nehemia aliwaongoza Waisraeli katika kujenga upya kuta za Yerusalem zilizokwu zimeharibiwa na Wababeli.
- Kwa miaka kumi na miwili, Nehemia alikuwa gavana wa Yerusalem kabla ya kurudi kwenye ikulu ya mfalme.
- Kitabu cha Agano la Kale cha Nehemia kinasimulia hadithi ya juhudzi za Nehemia katika kujenga upya kuta na uongozi wake wa watu wa Yerusalem.
- Kulikuwa pia na wanaume wengine waliiwtwa Nehemia katika Agano la Kale. Kwa kawaida, jina la baba liliongezwa ili kutofautisha ni Nehemia yupi aliyekuwa akizungumziwa.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: Artashasta, Babiloni, Yerusalem, mwana)

Marejeleo ya Biblia:

- [Ezra 2:1–2](#)
- [Nehemia 1:2](#)
- [Nehemia 10:3](#)
- [Nehemia 12:46](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H5166

Neno la Mungu

Ufanuzi:

Kwenye Biblia, neno "neno la Mungu" linamaanisha chochote ambacho Mungu amewasiliana na watu. Hii inajumuisha ujumbe uliozungumzwa na ulioandikwa. Yesu pia anaitwa "Neno la Mungu."

- Neno "maandiko" linamaanisha "maandishi." Linatumika tu katika Agano Jipyä na linarejelea maandiko ya Kiebrania, ambayo ni Agano la Kale. Maandishi haya yalikuwa ujumbe wa Mungu ambao aliwaambia watu wauandike ili kwamba miaka mingi ijayo watu waweze bado kuusoma.
- Maneno yanayohusiana "neno la Yehova" na "neno la Bwana" mara nyingi yanarejelea ujumbe maalum kutoka kwa Mungu uliotolewa kwa nabii au mtu mwingine katika Biblia.
- Wakati mwingine neno hili hutokea kama "neno" au "neno langu" au "neno lako" (wakati wa kuzungumzia neno la Mungu).
- Kwenye Agano Jipyä, Yesu anaitwa "Neno" na "Neno la Mungu." Majina haya yanamaanisha kwamba Yesu anafunua kikamilifu Mungu ni nani, kwa sababu yeye ni Mungu mwenyewe.

Neno "neno la ukweli" ni njia nyingine ya kurejelea "neno la Mungu," ambalo ni ujumbe au mafundisho yake. Halirejelei neno moja tu.

- Neno la Mungu la ukweli linajumuisha kila kitu ambacho Mungu amewafundisha watu kuhusu yeye mwenyewe, uumbaji wake, na mpango wake wa wokovu kuitia Yesu.
- Neno hili linaangazia ukweli kwamba kile Mungu ametueleza ni kweli, Mwaminifu, na halisi.

Mapendelekezo ya Tafsiri:

- Kulingana na muktadha, njia nyingine za kutafsiri neno hili zinaweza kujujumuisha "ujumbe wa Yehova" au "ujumbe wa Mungu" au "mafundisho kutoka kwa Mungu."
- Inaweza kuwa ya kawaida zaidi katika baadhi ya lugha kufanya neno hili kuwa wingi na kusema "maneno ya Mungu" au "maneno ya Yehova"
- Kauli "neno la Yahweh likuwa" mara nyingi hutumiwa kuanzisha kitu ambacho Mungu aliwaambia manabii wake au watu wake. Hii inaweza kutafsiriwa kama "Yehova alisema ujumbe huu" au "Mungu alisema maneno haya."
- Neno "andiko" au "maandiko" linaweza kutafsiriwa kama "maandishi" au "ujumbe ulioandikwa kutoka kwa Mungu." Neno hili linapaswa kutafsiriwa tofauti na tafsiri ya neno "neno."
- Wakati "neno" linapotokea pekee na linarejelea neno la Mungu, linaweza kutafsiriwa kama "ujumbe" au "neno la Mungu" au "mafundisho." Pia zingatia tafsiri mbadala zilizopendekezwa hapo juu.
- Wakati Biblia inamrejelea Yesu kama "Neno," neno hili linaweza kutafsiriwa kama "Ujumbe" au "Kweli."
- "Neno la ukweli" linaweza kutafsiriwa kama "Ujumbe wa kweli wa Mungu" au "Neno la Mungu, ambalo ni kweli."

- Ni muhimu kwa tafsiri ya neno hili
kujumuisha maana ya kuwa kweli.

(Tazama pia: nabii, kweli, Mungu)

Marejeleo ya Biblia:

- [Mwanzo 15:1](#)
- [1 Wafalme 13:1](#)
- [Yeremia 36:1–3](#)
- [Luka 8:11](#)
- [Yohana 5:39](#)
- [Matendo 6:2](#)
- [Matendo 12:24](#)
- [Warumi 1:2](#)
- [2 Wakorintho 6:7](#)
- [Waefeso 1:13](#)
- [2 Timotheo 3:16](#)
- [Yakobo 1:18](#)
- [Yakobo 2:8–9](#)

Mifano kutoka kwa hadithi za Biblia:

- **25:7** Katika **neno la Mungu** anawaamuru watu wake, “Mwabuduni tu Bwana Mungu wako na mtumikieni ye ye pekee.”
- **33:6** Kwa hivyo Yesu alieleza, “Mbegu ni **neno la Mungu**.”
- **42:3** Kisha Yesu akawaelezea kile ambacho **neno la Mungu** linasema kuhusu Masihi.
- **42:7** Yesu alisema, “Niliwaambia kwamba kila kitu kilichoandikwa kunihusu katika **Neno la Mungu** lazima kitimizwe.” Kisha akafungua akili zao ili waweze kuelewa **Neno la Mungu**.
- **45:10** Filipo pia alitumia maandiko mengine kumweleza Habari Njema za Yesu.
- **48:12** Lakini Yesu ndiye nabii mkuu wa wote. Yeye ni **Neno la Mungu**.
- **49:18** Mungu anakwambia uombe, usome **neno** lake, umwabudu pamoja na Wakristo wengine, na uwaambie wengine kile alichokufanyia.

Data ya Neno:

- Strong's: H0561, H0565, H1697, H3068, G30560, G44870

Ng'ombe*Ufanuzi:*

Maneno "ng'ombe," "ng'ombe dume," "ng'ombe jike ambaye hajazaa ndama, "ng'ombe aliyehasiwa," na "ng'ombe wote kwa ujumla" wote wanarejelea aina ya mnyama mkubwa wa miguu minne anayekula nyasi.

- Jike wa aina hii ya mnyama anaitwa "ng'ombe," dume ni "fahali," na mtoto wao ni "ndama."
- Kwenye Biblia, ng'ombe walikuwa mionganoni mwa wanyama "safi" ambao watu wangeweza kula na kutumia kwa dhabihu. Walifugwa hasa kwa ajili ya nyama na maziwa yao.

"Heifer" ni ng'ombe wa kike aliyekomaa ambaye bado hajazaa ndama.

"Ng'ombe dume wa kazi" ni aina ya ng'ombe ambao wamefundishwa maalum kufanya kazi za kilimo. Wingi wa neno hili ni "ng'ombe". Kwa kawaida ng'ombe ni wa kiume na wamehasiwa.

- Katika Biblia, ng'ombe walionyeshwa kama wanyama waliouanganishwa pamoja kwa nira kuvuta gari au jembe.
- Kuwa na ng'ombe wakifanya kazi pamoja chini ya nira ilikuwa jambo la kawaida sana katika Biblia kiasi kwamba msemo wa "kuwa chini ya nira" ukawa mfano wa kazi ngumu na juhud.
- Dume pia ni aina ya ng'ombe wa kiume, lakini hajahasiwa na hajafunzwa kama mnyama wa kazi.

(Tazama pia: Jinsi ya Kutafsiri Visivyojulikana)

(Tazama pia: nira)

Marejeleo ya Biblia:

- [Mwanzo 15:9–11](#)
- [Kutoka 24:5–6](#)
- [Hesabu 19:1–2](#)
- [Kumbukumbu la Torati 21:3–4](#)
- [1 Samweli 1:24–25](#)
- [1 Samweli 15:3](#)
- [1 Samweli 16:2–3](#)
- [1 Wafalme 1:9](#)
- [2 Mambo ya Nyakati 11:15](#)
- [2 Mambo ya Nyakati 15:10–11](#)
- [Mathayo 22:4](#)
- [Luka 13:15](#)
- [Luka 14:5](#)
- [Waembrania 9:13](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0047, H0441, H0504, H0929, H1165, H1241, H4399, H4735, H4806, H5695, H5697, H6499, H6510, H6629, H7214, H7716, H7794, H7921, H8377, H8450, G10160, G11510, G23530, G29340, G34470, G34480, G41650, G50220

Ngamia*Ufanuzi:*

Ngamia ni mnyama mkubwa mwenye miguu minne na nundu moja au mbili mgongoni mwake. (Tazama pia: Jinsi ya Kutafsiri Visivyojulikana)

- Katika nyakati za Biblia, ngamia alikuwa mnyama mkubwa zaidi aliyepatikana Israeli na maeneo yanayozunguka.
- Ngamia alitumika hasa kubeba watu na mizigo.
- Baadhi ya makundi ya watu pia walitumia ngamia kwa chakula lakini si Waisraeli kwa sababu Mungu alisema kwamba ngamia walikuwa najisi na hawakupaswa kuliwa.
- Ngamia walikuwa wa thamani kwa sababu wangeweza kusonga haraka kwenye mchanga na wangeweza kuishi bila chakula na maji kwa wiki kadhaa kwa wakati mmoja.

(Tazama pia: mzigo, safi)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 5:21](#)
- [2 Mambo ya Nyakati 9:1-2](#)
- [Kutoka 9:1-4](#)
- [Marko 10:25](#)
- [Mathayo 3:4](#)
- [Mathayo 19:23-24](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1581, G25740

Ngano

Ufafanuzi:

Ngano ni aina ya nafaka ambayo watu hulima kwa ajili ya chakula. Biblia inapozungumzia "nafaka" au "mbegu," mara nyingi inazungumzia nafaka au mbegu za ngano.

- Mbegu za ngano au nafaka hukua juu ya mmea wa ngano.
- Baada ya kuvuna ngano, nafaka hutenganishwa na shina la mmea kwa kuipura. Shina la mmea wa ngano pia huitwa "majani" na mara nyingi huwekwa chini kwa ajili ya wanyama kulala juu yake.
- Baada ya kupura, makapi yanayozunguka mbegu ya nafaka hutenganishwa na nafaka kwa kupurua na hutupwa mbali.
- Watu husaga nafaka ya ngano kuwa unga, na hutumia hii kutengeneza mkate.

(Tazama pia: shayiri, makapi, nafaka, mbegu, kupura, pepeta)

Marejeleo ya Biblia:

- [Matendo 27:36-38](#)
- [Kutoka 34:21-22](#)
- [Yohana 12:24](#)
- [Luka 3:17](#)
- [Mathayo 3:12](#)
- [Matayo 13:26](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1250, H2406, G46210

Ngao

Maelezo:

Ngao ilikuwa kifaa kilichoshikiliwa na askari vitani ili kujilinda dhidi ya kujeruhwa na silaha za adui. "Kumkinga" mtu inamaanisha kumlinda mtu huyo dhidi ya madhara.

- Ngao mara nyingi zilikuwa za mviringo, zilitengenezwa kwa vifaa kama ngozi, mbao, au chuma, na zilikuwa imara na nene nya kutosha kuzuia upanga au mshale usipenye.
- Kwa kutumia neno hili kama sitiari, Biblia inamrejelea Mungu kama ngao ya ulinzi kwa watu wake. (Tazama: Sitiari)
- Paulo alizungumzia "ngao ya imani," ambayo ni njia ya mfano ya kueleza kwamba kuwa na imani katika Yesu na kuishi kwa kumtii Mungu kutawalinda waumini dhidi ya mashambulizi ya kiroho ya Shetani.

(Tazama pia: imani, kutii, Shetani, roho)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Wafalme 14:262 Mambo ya Nyakati 23:8-9](#)
- [2 Samweli 22:36](#)
- [Kumbukumbu la Torati 33:29](#)
- [Zaburi 18:35](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H2653, H3591, H4043, H5437, H5526, H6793, H7982, G23750

Ngome imara

Ufanuzi:

Maneno "ngome imara" na "ngome" yote yanarejelea maeneo yaliyolindwa vizuri dhidi ya mashambulizi ya maadui. "Ngome kuu" ni ngome ndani ya jiji. Neno "lililofanywa kuwa ngome" linaelezea jiji au mahali pengine palipofanywa kuwa salama dhidi ya mashambulizi.

- Mara nyingi, ngome imara na ngome zilikuwa miundo iliyojengwa na binadamu yenye kuta za ulinzi. Zingeweza pia kuwa maeneo yenye vizuizi nya asili nya ulinzi kama vile miamba mikali au milima mirefu.
- Watu walitia nguvu ngome kwa kujenga kuta nene au miundo mingine ambayo ilifanya iwe vigumu kwa adui kuvunja.
- "Ngome imara" au "ngome" inaweza kutafsiriwa kama "mahali salama penye nguvu" au "mahali palipolindwa kwa ulinzi wa nguvu."
- Neno "mji ulioimarishwa" linaweza kutafsiriwa kama "mji uliolindwa kwa usalama" au "mji uliojengwa kwa uimara."
- Maana nyingine ya mfano kwa neno "ngome imara" inarejelea kitu ambacho mtu alikosea kukiamini kwa usalama, kama vile mungu wa uongo au kitu kingine kinachoabudiwa badala ya Yahweh. Hii inaweza kutafsiriwa kama "ngome za uongo."
- Neno hili linapaswa kutafsiriwa tofauti na "kimbilio," ambalo linasisitiza usalama zaidi kuliko dhana ya kuwa na ngome.

(Tazama pia: mungu wa uongo, mungu wa uongo kimbilio, Mungu)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Wakorintho 10:4](#)
- [2 Wafalme 8:10-12](#)
- [2 Samweli 5:8-10](#)
- [Matendo 21:35](#)
- [Habakuki 1:10-11](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0490, H0553, H0759, H1001, H1002, H1003, H1219, H1225, H2388, H4013, H4026, H4581, H4526, H4679, H4685, H4686, H4692, H4694, H4869, H5794, H5797, H5800, H6438, H6877, H7682, G37940, G39250

Nguo ya gunia*Ufanuzi:*

Nguo ya gunia ilikuwa kitambaa chakavu cha kukwaruza kilichotengenezwa kwa manyoya ya mbuzi au manyoya ya ngamia.

- Mtu aliyeavaa nguo iliyotengenezwa nayo angejisikia vibaya. Nguo ya gunia lilivaliwa kuonyesha maombolezo, huzuni, au toba ya unyenyekevu.
- Maneno nguo ya gunia na majivu ilikuwa neno la kawaida linalorejelea usemi wa jadi wa huzuni na toba.

Mapendekezo ya Tafsiri:

- Neno hili linaweza pia kutafsiriwa kama "nguo za nywele za wanyama" au "nguo zilizotengenezwa kwa nywele za mbuzi" au "nguo mbaya, zenyenye mikwaruzo."
- Njia nyingine ya kutafsiri neno hili inaweza kuwa "nguo za maombolezo mbaya, zenyenye mikwaruzo."
- Kirai "keti katika nguo za magunia na majivu" yanaweza kutafsiriwa kama "kuonyesha huzuni na unyenyekevu kwa kuva nguo inayokwaruza na kuketi kwenye majivu.
(Tazama pia: Jinsi ya Kutafsiri Bila Kujulikana)
(Tazama pia: vumbi, ngamia, mbuzi, mnyenyekevu, omboleza, tubu, ishara)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Samweli 3:31](#)
- [Mwanzo 37:34](#)
- [Yoeli 1:8-10](#)
- [Yona 3:5](#)
- [Luka 10:13](#)
- [Mathayo 11:21](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H8242, G45260

Nguruwe

Ufanuzi:

Nguruwe ni aina ya nyama mwenye miguu minne na kwato anayefugwa kwa ajili ya nyama. Nyama yake inaitwa "nguruwe." Jina la jumla kwa nguruwe na wanyama wanaohusiana nao ni "nguruwe."

- Mungu aliwaambia Waisraeli wasile nyama ya nguruwe na kuiona kuwa najisi. Wayahudi leo bado wanaona nguruwe kuwa najisi na hawali nyama ya nguruwe.
- Nguruwe hufugwa mashambani ili kuuzwa kwa watu wengine kwa ajili ya nyama yao.
- Kuna aina ya nguruwe ambayo haifugwi kwenye mashamba bali huishi porini; inaitwa "nguruwe mwitu." Nguruwe mwitu wana meno makubwa na wanachukuliwa kuwa wanyama hatari sana.
- Wakati mwingine nguruwe wakubwa huitwa "nguruwe."

(Tazama pia: Jinsi ya Kutafsiri Visivyojulikana)

(Tazama pia: safi)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Petro 2:22](#)
- [Marko 5:13](#)
- [Mathayo 7:6](#)
- [Mathayo 8:32](#)

Neno Data:

- Strong's: H2386, G55190

Nguzo

Ufanuzi:

Neno "nguzo" kwa kawaida linamaanisha muundo mkubwa wa wima unaotumika kushikilia paa au sehemu nyingine ya jengo. Neno jingine kwa "nguzo" ni "safuwima."

- Katika nyakati za Biblia, nguzo zilizotumika kama msaada katika majengo mara nyingi zilichongwa kutoka kwenye jiwe moja.
- Katika Agano la Kale, Samson alikamatwa na Wafilisti na aliharibu hekalu lao la kipagani kwa kusukuma nguzo zilizolishikilia, na kusababisha hekalu hilo kuporomoka.
- Neno "nguzo" wakati mwingine linamaanisha jiwe kubwa au mwamba uliowekwa kama kumbukumbu ya alama ya kaburi au mahali ambapo tukio muhimu lilitokea.
- Pia inaweza kumaanisha sanamu iliyotengenezwa kwa ajili ya kuabudu mungu wa uongo. Ni jina lingine la "picha iliyochongwa" na linaweza kutafsiriwa kama "sanamu."
- Neno "nguzo" linatumika kumaanisha kitu chenye umbo la nguzo, kama vile "nguzo ya moto" iliyowaongoza Waisraeli usiku jangwani au "nguzo ya chumvi" ambayo mke wa Lutu aligeuka kuwa baada ya kuangalia nyuma kwenye mji.
- Kama muundo unaounga mkono jengo, neno "nguzo" au "safu" linaweza kutafsiriwa kama "boriti ya msaada ya jiwe iliyosimama wima" au "muundo wa jiwe unaounga mkono."
- Matumizi mengine ya "nguzo" yanaweza kumaanisha "sanamu," "lundo," "kilima," "mnara," au "umati mrefu," kulingana na muktadha.

(Tazama pia: msingi, mungu wa uongo, picha)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Wafalme 18:4](#)
- [Kutoka 13:21](#)
- [Kutoka 33:9](#)
- [Mwanzo 31:45](#)
- [Mithali 9:1–2](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0352, H0547, H2106, H2553, H3730, H4552, H4676, H4678, H4690, H5324, H5333, H5982, H8490, G47690

Ninawi*Uhalisia:*

Ninawi ilikuwa mji mkuu wa ufalme wa Ashuru. "Mninawi" alikuwa mtu aliyeishi Ninawi.

- Mungu alimtuma nabii Yona kuwaonya Waninawa kuacha njia zao mbaya. Watu waliacha kutenda kwa ukatili na Mungu hakuwaangamiza wakati huo.
- Manabii Nahumu na Sefania wote walitabiri kwamba Mungu angeharibu Ninawi kama hukumu kwa dhambi zao.

(Mapendekazo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)
(Tazama pia: Ashuru, Yona, tubu, geuka)

Marejeleo ya Biblia:

- [Mwanzo 10:11–14](#)
- [Yona 1:3](#)
- [Yona 3:3](#)
- [Luka 11:32](#)
- [Mathayo 12:41](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H5210, G35350, G35360

Nira**nira, iliyofungwa, iliyoshikiliwa***Ufafanuzi:*

Nira ni kipande cha mbao au chuma kilichounganishwa kwa wanyama wawili au zaidi ili kuwaunganisha kwa ajili ya kuvuta jembe au gari. Pia kuna maana kadhaa za mfano kwa neno hili.

- Neno "nira" linatumika kwa njia ya mfano kurejelea kitu kinachowaunganisha watu kwa lengo la kufanya kazi pamoja, kama vile katika kumtumikia Yesu.
- Paulo alitumia neno "mshirika wa nira" kumrejelea mtu ambaye alikuwa akintumikia Kristo kama yeye. Hii inaweza pia kutafsiriwa kama "mshirika katika kazi," "mtumishi mwenzake," au "mshirika katika huduma."
- Neno "nira" pia mara nyingi hutumiwa kwa njia ya mfano kurejelea mzigo mzito ambao mtu anapaswa kubeba, kama vile wakati wa kuteswa na utumwa au mateso.
- Kwenye muktadha mwangi, ni bora kutafsiri neno hili moja kwa moja, kwa kutumia neno la kienyeji kwa ajili ya nira inayotumika kwa kilimo.
- Njia nyingine za kutafsiri matumizi ya sitiari ya neno hili zinaweza kuwa, "mzigo wa kukandamiza" au "mzigo mzito" au "kifungo," kulingana na muktadha.

(Tazama pia: funga, mzigo, kandamiza, tesa, mtumishi)

Marejeleo ya Biblia:

- [Matendo 15:10](#)
- [Wagalatia 5:1](#)
- [Mwanzo 27:40](#)
- [Isaya 9:4](#)
- [Yeremia 27:4](#)
- [Mathayo 11:30](#)
- [Wafilipi 4:3](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H3627, H4132, H4133, H5674, H5923, H6776, G20860, G22180

Njaa*Ufanuzi:*

Neno "njaa" linamaanisha ukosefu mkubwa wa chakula katika nchi au eneo, kawaida kutokana na ukosefu wa mvua wa kutosha.

- Mazao ya chakula yanaweza kuharibika kutokana na sababu za kiasili kama vile ukosefu wa mvua, magonjwa ya mazao, au wadudu.
- Upungufu wa chakula unaweza pia kusababishwa na watu, kama vile maadui wanaoharibu mazao.
- Kwenye Biblia, Mungu wakati mwingine alisababisha njaa kama njia ya kuadhibu mataifa yalipomkosea.
- Kwenye Amosi 8:11 neno "njaa" limetumika kwa njia ya mfano kumaanisha wakati ambapo Mungu aliwaadhibu watu wake kwa kutowazungumzia. Hii inaweza kutafsiriwa kwa neno la "njaa" katika lugha yako, au kwa kifungu kama "ukosefu mkubwa" au "upungufu mkali."

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Mambo ya Nyakati 21:11-12](#)
- [Matendo 7:11](#)
- [Mwanzo 12:10](#)
- [Mwanzo 45:6](#)
- [Yeremia 11:21-23](#)
- [Luka 4:25](#)
- [Mathayo 24:8](#)

Neno Data:

- Strong's: H3720, H7458, H7459, G30420

Nofu*Maelezo:*

Nofu ilikuwa mji mkuu wa zamani katika Misri, kando ya Mto Nile.

- Nofu ilikuwa katika Lower Misri, kusini tu mwa delta ya Mto Nile, ambapo udongo ulikuwa na rutuba sana na mazao yalikuwa mengi.
- Udongo wake wenye rutuba na eneo lake muhimu kati ya Misri ya Juu na ya Chini vilisababisha Nofu kuwa jiji kuu la biashara.

(Pendekezo la Tafsiri: Tafsiri ya Majina)

(Tazama pia: Misri, Mto Nile)

Marejeleo ya Biblia:

- [Hosea 9:6](#)

Tarehe ya Neno:

- Strong's: H4644, H5297

Nuhu

Uhalisia:

Nuhu alikuwa mtu aliyeishi zaidi ya miaka 4,000 iliyopita, wakati Mungu alipotuma Gharika duniani kote ili kuangamiza watu wote waovu duniani. Mungu alimwambia Nuhu ajenge safina kubwa ambayo yeye na familia yake wangeweza kuishi wakati maji ya Gharika yalipofunika dunia.

- Nuhu alikuwa mtu mwenye haki ambaye alitii Mungu katika kila jambo.
- Wakati Mungu alipomwambia Nuhu jinsi ya kujenga safina kubwa, Nuhu alijenga kwa usahihi jinsi Mungu alivyomwambia.
- Ndani ya safina, Nuhu na familia yake walihifadhiwa salama, na baadaye watoto wao na wajukuu wao walijaza dunia tena na watu.
- Kila mtu aliyezaliwa tangu wakati wa Gharika ni mzawa wa Nuhu.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: mjukuu, safina)

Marejeleo ya Biblia:

- [Mwanzo 5:30-31](#)
- [Mwanzo 5:32](#)
- [Mwanzo 6:8](#)
- [Mwanzo 8:1](#)
- [Waebriana 11:7](#)
- [Mathayo 24:37](#)

Mifano kutoka kwa hadithi za Biblia:

- **3:2** Lakini **Nuhu** alipata kibali kwa Mungu.
- **3:4** **Nuhu** alimtii Mungu. Yeye na wanawe watatu walijenga safina kama vile Mungu alivyowaambia.
- **3:13** Miezi miwili baadaye Mungu alisema kwa **Nuhu**, "Wewe na familia yako na wanyama wote mnawenza kutoka kwenye mashua sasa. Kuwa na watoto wengi na wajukuu na mijaze dunia." Hivyo **Nuhu** na familia yake walitoka kwenye mashua.

Data ya Neno:

- Strong's: H5146, G35750

Nyoka

nyoka, nyoka, nyoka mwekundu

Uhalisia:

Maneno haya yote yanarejelea aina ya reptilia ambayo ina mwili mrefu, mwembamba, na taya kubwa zenye meno makali, na hutembea kwa kujikunja mbele na nyuma juu ya ardhi. Neno 'nyoka' mara nyingi linarejelea nyoka mkubwa na 'nyoka mwekundu' linarejelea aina ya nyoka yenye sumu ambayo hutumia sumu yake kumtia myo katika mnyama wake.

- Mnyama huyu pia hutumiwa kwa njia ya mfano kumrejelea mtu ambaye ni mwovu, hasa mtu ambaye ni mdanganyifu.
- Yesu aliita viongozi wa kidini "wana wa nyoka" kwa sababu walijifanya kuwa wenye haki lakini walidanganya watu na kuwatendea kwa njia isiyo ya haki.
- Kwenye bustani ya Edeni, Shetani alichukua umbo la nyoka alipoongea na Hawa na kumjaribu kutotii Mungu.
- Baada ya nyoka kumjaribu Hawa kufanya dhambi, na wote Hawa na mume wake Adamu walifanya dhambi, Mungu alilaani nyoka, akisema kwamba kuanzia wakati huo, nyoka wote wangejiviringisha chini, ikimaanisha kwamba kabla ya hapo walikuwa na miguu.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)
 (Tazama pia: laana, danganya, kutokutii, Edeni, uovu, windo, Shetani, dhambi, jaribu)

Marejeleo ya Biblia:

- [Mwanzo 3:3](#)
- [Mwanzo 3:4-6](#)
- [Mwanzo 3:12-13](#)
- [Marko 16:17-18](#)
- [Mathayo 3:7](#)
- [Mathayo 23:33](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0660, H2119, H5175, H6620, H6848, H8314, H8577, G21910, G20620, G37890

Nyumba

Ufafanuzi:

Neno "nyumba" linamaanisha jengo dogo, makazi, au hema, kwa kawaida ni mahali ambapo familia hulala.

- Ukizungumzia jengo ambapo watu wanaishi na kulala, neno "nyumba" linaweza kutafsiriwa kama "mahali pa makazi" au "muundo wa makazi" au kwa neno lingine linaloelezea maana hiyo.

Marejeleo ya Biblia:

Data ya Neno:

- Strong's:

Nyumba ya Daudi

Uhaliasia:

Usemi "nyumba ya Daudi" unarejelea familia au kizazi cha Mfalme Daudi.

- Hii inaweza pia kutafsiriwa kama "wazao wa Daudi," "familia ya Daudi," au "kabila la Mfalme Daudi."
- Kwa sababu Yesu alitoka kwa Daudi, alikuwa sehemu ya "nyumba ya Daudi."
- Wakati mwingine "nyumba ya Daudi" au "familia ya Daudi" inahusu watu katika familia ya Daudi ambao bado walikuwa hai.
- Mara nyingine, neno hili ni la jumla zaidi na linarejelea wazao wake wote, ikiwa ni pamoja na wale ambao tayari wamefariki.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)
 (Tazama pia: Daudi, mzao, nyumba, Yesu, mfalme)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Mambo ya Nyakati 10:19](#)
- [2 Samweli 3:6](#)
- [Luka 1:69-71](#)
- [Zaburi 122:5](#)
- [Zekaria 12:7](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H1004, H1732, G11380,
G36240

Nyumba ya Mungu

Ufafanuzi:

Kwenye Biblia, misemo "nyumba ya Mungu" (nyumba ya Mungu) na "nyumba ya Bwana (nyumba ya Bwana)" inarejelea mahali ambapo Mungu anaabudiwa.

- Neno hili pia linatumika mahsusizi zaidi kurejelea hema au hekalu.
- Maneno "nyumba ya Mungu" na "nyumba ya Bwana" yanarejelea hema au hekalu. Maneno haya pia yanaweza kurejelea kwa ujumla mahali pa katika ambapo Bwana aliabudiwa.
- Biblia mara nyingi hutumia misemo "nyumba yako" na "nyumba yake" kumaanisha hekalu la Bwana.
- Vifungu "nyumba kwa jina langu," "nyumba kwa jina langu," na "nyumba ya Bwana" vyote vinarejelea hekalu la Bwana.
- Kwenye muktadha fulani, kama vile katika 1 Mambo ya Nyakati 17:25 na 29:16, kifungu "nyumba" kinarejelea hekalu la Bwana.
- Katika baadhi ya muktadha, kama vile katika 1 Wafalme 8:44 na 2 Mambo ya Nyakati 6:4, kifungu "nyumba" kinarejelea hekalu la Bwana.

Mapendelezo ya Tafsiri:

- Ukizungumzia mahali pa ibada, neno hili linaweza kutafsiriwa kama "nyumba ya kumwabudu Mungu" au "mahali pa kumwabudu Mungu."
- Ikitaja hekalu au hema, hii inaweza kutafsiriwa kama "hekalu (au hema) ambapo Mungu anaabudiwa" (au "ambapo Mungu yupo" au "ambapo Mungu anakutania na watu wake").
- Neno "nyumba" linaweza kuwa muhimu kutumia katika tafsiri ili kuwasilisha kwamba Mungu "anakaa" hapo, yaani, roho yake ipo mahali hapo kukutana na watu wake na kuabudiwa nao.

- Maneno "nyumba ya Bwana" yanaweza kutafsiriwa kama "hekalu la Bwana" au "mahali ambapo Bwana anaabudiwa" au "mahali ambapo Bwana anakutana na watu wake" au "mahali ambapo Bwana anakaa." Maneno "nyumba ya Mungu" yanaweza kutafsiriwa kwa njia sawa.

(Tazama pia: watu wa Mungu, hemu, hekalu)

Marejeleo ya Biblia:

- [1 Timotheo 3:14-15](#)
- [2 Mambo ya Nyakati 23:8-9](#)
- [Ezra 5:13](#)
- [Mwanzo 28:17](#)
- [Waamuzi 18:30-31](#)
- [Marko 2:26](#)
- [Matayo 12:4](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0426, H0430, H1004, H1005, H3068, G23160, G36240

Nyumba-wazao_taifa

Ufanuzi:

Neno "nyumba," katika muktadha huu, linamaanisha "wazao."

- Neno "nyumba," katika muktadha huu, linamaanisha "familia" au "wazao," na linahusu watu wote wanaohusiana au waliotokana na mtu fulani. Kwa mfano, msemo "nyumba ya Daudi" unarejelea wazao wote wa Mfalme Daudi.
- Maneno "nyumba ya Israeli" yanaweza kumaanisha taifa lote la Israeli kwa ujumla au hasa makabilia ya ufalme wa kaskazini wa Israeli.

Mapendekezo ya Tafsiri

- Kulingana na muktadha, "house" inaweza kutafsiriwa kama "kaya," "watu," "familia," au "wazao."
- Fasili ya "nyumba ya Daudi" inaweza kumaanisha "kabila la Daudi," "familia ya Daudi," au "wazao wa Daudi." Maneno yanayohusiana yanaweza kutafsiriwa kwa njia hiyo hiyo.
- Njia tofauti za kutafsiri "house of Israeli" zinaweza kujumuisha "watu wa Israeli," "wazao wa Israeli," au "Waisraeli."

(Tazama pia: mzao, nyumba ya Daudi, ufalme wa Israeli)

Marejeleo ya Biblia:

Data ya Neno:

- Strong's:

Nzige

Ukweli:

Neno "nzige" linarejelea aina ya panzi mkubwa anayepaa ambaye wakati mwingine huruka na wengine wengi wa aina yake katika kundi lenye uharibifu mkubwa ambalo hula mimea yote.

- Nzige na panzi wengine ni wadudu wakubwa wenyenye mabawa yenye mistari na miguu ya nyuma yenye viungo virefu vinavyowapa uwezo wa kuruka umbali mrefu.
- Kwenye Agano la Kale, nzige waliotanda walitajwa kwa njia ya mfano kama ishara au pitcha ya uharibifu mkubwa ambaa ungekuja kwa sababu ya kutotii kwa Waisraeli.
- Mungu alituma nzige kama moja ya mapigo kumi dhidi ya Wamisri.
- Agano Jipya linasema kwamba nzige walikuwa chanzo kikuu cha chakula kwa Yohana Mbatizaji alipokuwa akiishi jangwani.

(Mapendekezo ya Tafsiri: Jinsi ya Kutafsiri Majina)

(Tazama pia: mfungwa, Misri, Mwisraeli, Yohana (Mbatizaji), tauni)

Marejeleo ya Biblia:

- [2 Mambo ya Nyakati 6:28](#)
- [Kumbukumbu la Torati 28:38–39](#)
- [Kutoka 10:3–4](#)
- [Marko 1:6](#)
- [Methali 30:27–28](#)

Data ya Neno:

- Strong's: H0697, H1357, H1462, H1501, H2284, H3218, H5556, H6767, G02000

Nzuri

Ufafanuzi:

Neno "nzuri" kwa kawaida linarejelea tathmini chanya ya ubora wa kitu au mtu, mara nyingi katika muktadha wa maadili au hisia. Hata hivyo, neno hili lina maana tofauti tofauti katika Biblia kulingana na muktadha

- Kitu ambacho ni "kizuri" kinaleta furaha ya kihisia, kimaadili ni sahihi, bora, chenye msaada, kinachofaa, au chenye faida.
- Kwenye Biblia, maana ya jumla ya "nzuri" mara nyingi inapingana na "ovu."

Mapendekezo ya Tafsiri:

- Neno la jumla kwa "nzuri" katika lugha lengwa linapaswa kutumika popote ambapo maana hii ya jumla ni sahihi na ya kawaida, hasa katika muktadha ambapo inalinganishwa na uovu.
- Kulingana na muktadha, njia nyingine za kutafsiri neno hili zinaweza kujumuisha "aina" au "bora" au "kupendeza kwa Mungu" au "wenye haki" au "wenye maadili" au "yenye faida."
- "Ardhi nzuri" inaweza kutafsiriwa kama "ardhi yenye rutuba" au "ardhi yenye uzalishaji"; "zao nzuri" inaweza kutafsiriwa kama "mavuno mengi" au "kiasi kikubwa cha mazao."
- Maneno "fanya mema kwa" yanamaanisha kufanya kitu kinachowanufaisha wengine na yanaweza kutafsiriwa kama "kuwa mwema kwa" au "saidia" au "nufaisha" mtu au "sababisha mtu kufanikiwa."
- Kufanya "mema siku ya sabato" kunamaanisha "kufanya mambo yanayosaidia wengine siku ya sabato."
- Kulingana na muktadha, njia za kutafsiri neno "wema" zinaweza kujumuisha "baraka" au "ukarimu" au "ukamilifu wa maadili" au "Uadilifu" au "usafi."

(Tazama pia: wenye haki, fanikiwa, uovu)

Marejeleo ya Biblia:

- [Wagalatia 5:22–24](#)
- [Mwanzo 1:12](#)
- [Mwanzo 2:9](#)
- [Mwanzo 2:17](#)
- [Yakobo 3:13](#)
- [Warumi 2:4](#)

Mifano kutoka kwa hadithi za Biblia:

- **1:4** Mungu aliona kwamba kile alichouumba kilikuwa **chema**.
- **1:11** Mungu alipanda mti wa maarifa ya **mema** na mabaya.
- **1:12** Kisha Mungu alisema, “Si **vyema** Adamu kuwa peke yake.”
- **2:4** “Mungu anajua tu kwamba mara tu utakapokula, utakuwa kama Mungu na utaelewa **mema** na mabaya kama yeye.”
- **8:12** “Mlijaribu kufanya uovu mliponiiza kama mtumwa, lakini Mungu alitumia uovu huo kwa **wema!**”
- **14:15** Yoshua alikuwa kiongozi **mzuri** kwa sababu alimwamini na kumtii Mungu.
- **18:13** Baadhi ya wafalme hawa walikuwa **watu wema** ambao walitawala kwa haki na kumwabudu Mungu.
- **28:1** “**Mwalimu** mwema, nifanye nini ili nipate uzima wa milele?” Yesu akamwambia, “Kwa nini unaniita ‘**mwema?**’ Kuna mmoja tu aliye **mwema**, naye ni Mungu.”

Data ya Neno:

- Strong's: H0117, H0145, H0155, H0202, H0239, H0410, H1580, H1926, H1935, H2532, H2617, H2623, H2869, H2895, H2896, H2898, H3190, H3191, H3276, H3474, H3788, H3966, H4261, H4399, H5232, H5750, H6287, H6643, H6743, H7075, H7368, H7399, H7443, H7999, H8231, H8232, H8233, H8389, H8458, G00140, G00150, G00180, G00190, G05150, G07440, G08650, G09790, G13800, G20950, G20970, G21060, G21070, G21080, G21090, G21140, G21150, G21330, G21400, G21620, G21630, G21740, G22930, G25650, G25670, G25700, G25730, G28870, G29860, G31400, G36170, G37760, G41470, G46320, G46740, G48510, G52230, G52240, G53580, G55420, G55430, G55440